

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

„Nem az extrémitást kerestem, hanem a harmóniát” – Elkészült a szögligeti Szádvár fejlesztése

2021.01.29. 08:01

Kelemen Bálint (KÖZTI Zrt.) építész és műemlékvédelmi szakmérnök komplex módon kívánt megfelelni a sokak által várt feladatnak: a romvár

Projektinfó

Szerzők:
Molnár Ádám

Földrajzi hely:
Szögliget, Magyarország

Építészek, alkotók:
Kelemen Bálint, Németh Zita

Cég, szervezet:
Nemzeti Várprogram, NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.

Címkék:
műemlék, műemlékvédelem, örökség, örökségvédelem

Szögliget – Szádvár kulturális-turisztikai fejlesztését szolgáló helyreállítás

URL:
Kelemen Bálint

Építés éve:
2020

Stáblista

Megbízó:

Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram – Virág Zsolt miniszteri biztos

NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. – Glázer Tamás ügyvezető

Tervezők:

generáltervezés, építéstörténeti kutatás, elméleti rekonstrukció:

konzerválásának és turisztikai fejlesztésének alapjait Gál Viktor régésszel (Herman Ottó Múzeum) közösen vitt kutatási program teremtette meg, amelynek sikerességéhez a Szádvárért Baráti Kör lelkes tagjai is komoly támogatással járultak hozzá. A szögligeti Szádvár fejlesztésének első üteme a Nemzeti Várprogram keretében, hazai forrásokból valósulhatott meg.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén, közvetlenül a szlovák határ mellett, Szögliget közelében magasodnak Szádvár romjai. A vár története az 1260–1270-es évekre nyúlik vissza, első okleveles említése is ebből az időszakból származik. Birtoklásáért a késő középkorban és a kora újkorban is folyamatos politikai harcok dúltak. Az ispáni várat I. Károly király uralkodása elején szállta meg az Aba nemzetség, majd a Drughethek, később pedig a Bebek család birtokolta. 1526-tól a szádvári uradalmon a Habsburgokat és a Szapolyaiakat támogató felek is tulajdonosok voltak, majd 1567 elején került a bécsi Haditanács kezelésébe. A korábbi évek ostromai miatt a várnak a század második felére már alig volt hadászati jelentősége. A XVII. századtól számos birtokvita mellett szerepet kapott a Bocskai-felkelésben, majd Thököly Imre felső-magyarországi harcaiban. Ennek következményeként 1686-ban döntöttek a császáriak Szádvár lerombolásáról, amelyre két év múlva kerülhetett sor. A rommá lett várat a természet hódította el.

Kelemen Bálint (KÖZTI Zrt.)

tájépítészeti tervezés: Németh Zita (NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.)

Szakági tervezők

régészeti kutatás, építéstörténeti kutatás: Gál Viktor (Herman Ottó Múzeum, Miskolc)

építész munkatárs: Méray-Horváth Mercédesz, Oszoli Gellért (KÖZTI Zrt.)

BIM manager: Petri Dávid (KÖZTI Zrt.)

tartószerkezet: Dr. Armuth Miklós, Dr. Ther Tamás

kőrestaurátori dokumentáció: Kovács István

faanyagvédelem: Dr. Király Béla

talajmechanika: Koleszár Károly

villámvédelem: Kapitor György

térszennelés, geodézia: Dr. Takács Bence és Bényi László

építész konzulens/tervellenőr: Wittinger Zoltán, Szentirmay Boglárka (NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.)

projektmenedzser: Kincses Zoltán

műszaki menedzser / műszaki ellenőr: Híz Hubert

kivitelezés, ügyvezető: Hoffmann József

felelős műszaki vezető: Szűcs Imre

építésvezetők: Rigó László, Minya László, Szabó Miklós

3/38
Szögliget - Szádvár állapotfotói a felújítás előtt, Forrás: Kelemen Bálint

A 2000-es éveket megelőzően a vár nem tudott bekerülni a tudományos kutatások diskurzusába a magyar–szlovák határzóna katonai ellenőrzése miatt — néhány történeti jellegű feldolgozás — az egyik legfontosabbként megemlítve Détshy Mihály 1969-es levéltári összegző munkája[1]—kivételével. Ugyan 1965-ben az Országos Műemléki Felügyelőség elvégeztette a vár geodéziai felmérését, ezt azonban már nem követte helyreállítási program.

Négy évtizeddel később, a 2006-ban alakult **Szádvárért Baráti Kör** kezdeményezte az első állagmegóvásokat és a kisebb léptékű helyreállításokat a Nemzeti Kulturális Alap támogatásaival, amelyhez a szakmai irányítást **Gál Viktor** régésztől kaphatta meg a lelkes várbarát közösség. A romvár szisztematikus régészeti kutatási programja is csak ekkortól, 2010-től alakult ki. Szádvár jelenlegi helyreállítsa nemcsak az előzetes — és a még jelenleg is folyó — történeti-régészeti kutatásokon alapszik. A tervező építész, **Kelemen Bálint** az elmúlt évtizedben elméleti síkon, tudományos módszerekkel kutatta a rom definícióját, mint az eredeti funkcióját vesztett, bizonyos mértékben elpusztult történeti épületkomplexum állapotának meghatározását. Arra a gyakorlati kérdésre akart válaszokat találni, hogy a romok milyen materiális és szubjektív jellegű karakterjegyekkel rendelkezhetnek, műemlékes szakember és egy laikus polgár számára egyaránt.

Dosszié:

Kastély és vár rehabilitációk a 21. században

Letölthető dokumentumok:

2021-01-28-0-atnezeti-alaprajz.pdf

Kapcsolódó cikkek

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

Szavak helyett – A majki kamalduli remeteség legújabb felújítása

2021.01.12. 17:12

KÖZÉLET, HÍREK

Elkészült a dégi Festetics-kastély külső felújítása és díszkivilágítása

2020.12.30. 14:05

28/38
Szögliget – Szádvár kulturális-turisztikai fejlesztését szolgáló helyreállítás, Tervező: Kelemen Bálint (KÖZTI Zrt.), Tájépítészet: Németh Zita, Megbízó: NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft., Nemeti Várprogram, Fotó: Szádvárért Baráti Kör

Tételként megfogalmazható, hogy a romkarakter efemer, vagyis a rom és a természeti környezete — egymástól elválaszthatatlan egységek — időben változnak és alakulnak, időszakonként eltérő, múlékony jellegzetességekkel bírnak.[2] A múlt évre elkészült helyreállítás másik fontos elméleti alapjaként a Gál Viktor régésszel közösen folytatott digitális tömegrekonstrukciós kísérlet tekinthető.[3] Szádvár térszkenneléssel végzett — később a régészetileg feltárt maradványok geodéziai bemérésével kiegészített — felmérése több ponton is gyakorlati haszonnal párosult: egyrészt megkönnyítette a konzerválások és a kiegészítések tervezését, pontos információkat nyújtott a statikai szakvélemények készítéséhez, másrészt egy nagyon pontos dokumentációnak is minősül a vár helyreállításokat megelőző állapotát illetően. Szádvár helyreállítási koncepciójában is alapvető, gyakorlati szerep jutott ezeknek az elméleti síkon feltárható, építészi eszközöknek. Ennek megvalósítása két fő területre: a romvár falazatainak a konzerválására és a turisztikai útvonalak kiépítésére vonatkozott, keresve a régi és a kiépítendő új közötti egyensúlyt, a harmóniát.

A **NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.** a **Nemzeti Várprogram** első ütemének keretében bonyolította le a fejlesztést csak azokon a területeken, várfalszakaszokon, amelyek esetében régészeti eszközökkel korábban már megismertek a szakemberek. Ennek okán is választották inkább a konzerválás eszközeit Szádváron, mivel a régészeti, építéstörténeti kutatások még nem eléggé előrehaladottak ahhoz, hogy egy nagyobb fokú rekonstrukciós program alá essen. Az újonnan konzervált és fejlesztett területek a romvárnak kb. 1/4-ét jelentik. A tervező kiemelten figyelt a várfalak konzerválására és a kivitelezés minőségére: a korábban felhalmozott, objektumhoz nem köthető kihullott falazó köveket építették „vissza" a várfalakba, miközben törekedtek arra, hogy az új falkoronák ne változtassák meg túlzottan az eredeti romkontúrt,

ÉPÜLETEK/ÖRÖKSÉG

Falaiban hordozza az időt – A szabadkígyósi Wenckheim-kastély felújítása

2020.12.22. 17:47

látványában maradjon naturalisztikus, ugyanakkor az új, erősítő falszövetek is szinte azonosak legyenek a történeti falak struktúrájával, megjelenésével, hogy a kivitelezés végeztével *„egy egységes, rendezett romkép"* alakulhasson ki.

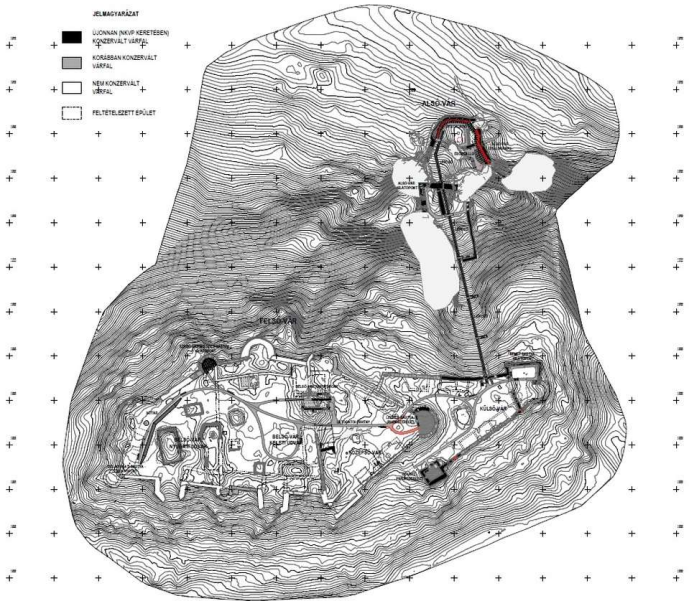

11/38
Szögliget – Szádvár kulturális-turisztikai fejlesztését szolgáló helyreállítás, Tervező: Kelemen Bálint (KÖZTI Zrt.), Tájépítészet: Németh Zita, Megbízó: NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft., Nemeti Várprogram, Fotó: Kelemen Bálint

Az állagvédelem mellett a kortárs kiegészítés is részét képezte a tervezésnek, a fentebbi célkitűzések mentén. A turisztikai fejlesztés Szádvár esetében annyit jelentett, hogy a természetjárók egy olyan romvárba érkezzenek, amely összképét tekintve rendezett, biztonságosan bejárható, ugyanakkor az ehhez szükséges kortárs szerkezeti elemek és kiegészítések reflektálnak a vár masszív, erős karakterjegyeire. Ennek megfelelően építették ki az *Alsóvár* új, esőbeállóval kombinált gyilokjáróját az elpusztult helyén, valamint a *Belső vár* nyugati felében elhelyezett kőtárat is létrehoztak. Ezekhez az újonnan épített elemekhez itatással előkezelt tölgyfát használtak. A tölgy egyébként is hosszú élettartamát több módszerrel — **Dr. Király Béla** faanyagvédelmi szakértő segítségével — növelték: egyrészt ennek megfelelve tervezték a szerkezeti csomópontokat, másrészt a szálmintázatokat figyelték a beépítéskor.

A faanyag további előnyei is az építészeti koncepciót erősítették: illeszkedik a történeti építőanyagok

sorába, könnyű alakíthatóságával pedig megfelel a reverzibilitás elvárásainak is. Az egyszerűen, logikusan felépített faszerkezetek könnyen javíthatók, alig terhelik a kőfalazatokat, egy esetleges későbbi elbontásukkal pedig könnyen visszaállíthatók az eredeti állapotok. Fontos még kiemelni, hogy miért keresett az építész, Kelemen Bálint egy ilyen karakteres, összefüggő felületet az új szerkezetekhez: a látványos, palánkozással kialakított héjazás elég látványos és karakteres, modern és mai formavilágú ahhoz, hogy méltó módon legyen képes viszonyulni a történeti várfalakhoz, miközben a másodlagos eszköz szerepében tud megmaradni.

7/38
Átnézeti alaprajz, A fájlt teljes felbontással a mellékletek között érik el.

Ezek a masszívnak ható palánkok nemcsak a gyilokjáró esetében erősítik a látogatókban az erőd-jelleget, illetve a biztonságérzetet. A kőtár elnyúló ácsszerkezete amellett, hogy a várban fellelt középkori faragványokat védi és bemutatja, egy másik, kevésbé látványos funkciót is kapott: a látogatókat közvetlenül a túraösvény mellett húzódó mély és veszélyes pince maradványaitól tereli el. A további kiegészítő elemek — az Alsóvárból felvezető lépcsőszerkezet, a gerenda ülőpadok, a kilátópontok padozatai, a villámhárítók és zászlórudak, valamint a visszafogottan interaktív információs táblák — is ezt a gondolatiságot képviselik. Törekednek beilleszkedni a ligetes erdő nyújtotta, változatos környezetbe.

30/38
Szögliget – Szádvár kulturális-turisztikai fejlesztését szolgáló helyreállítás, Tervező: Kelemen Bálint (KÖZTI Zrt.), Tájépítészet: Németh Zita, Megbízó: NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft., Nemeti Várprogram, Fotó: Szádvárért Baráti Kör

A mai kiegészítések mellett különösen ügyeltek a romvár természeti értékeinek a megőrzésére is: cél volt, hogy a várhegyen kialakult ligetes erdő — lévén az Aggteleki Nemzeti Park része Szádvár területe — fennmaradjon és ez az erős, természeti karakter továbbra is hozzájáruljon a meglévő épített örökséghez. A növényzet felmérését és a sétányok, lépcső tervezését **Németh Zita** (Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.) tájépítésszel végezték.

Talán nem túlzás azt állítani a fentiek alapján, hogy Szádvár felújítását a természetjárók és az örökségvédelmi szakemberek is pozitív, szimpatikus példaként értékelhetik. Az építész szavaival élve: *„mindenki megtalálhat benne egy számára kedves részletet és hazaviheti"* az itt szerzett emlékeket.

Molnár Ádám

1 **Détshy Mihály:** *Egy ismeretlen magyar vár — Szádvár,* A Herman Ottó Múzeum évkönyve VIII. (1969) 143–186.p.

2 *Karakter-definíció:* **Cságoly Ferenc - Csuportné Tátrai Judit:** *Budapest Karakterterv Metodika, Építész Stúdió 11. Kft., 1992.*

Romkarakterológia első megjelenése: **Kelemen Bálint.:**

Romkarakterológia, In: *Az épített örökség védelmében.*, Szerk.: **Ferch Magda**, Budapest, 2011., 196–202.p., Online kivonata.

3 **Gál Viktor - Kelemen Bálint:** *Ledentu 3D-ben,* Szádvár tömegrekonstrukciós kísérletének forrásai és látványvilága., In: Archaeologia – Altum Castrum Online, 2014.

A cikk a műemléki fejlesztést lebonyolító NÖF Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.-vel együttműködésben született. Az együttműködés a szerzői szöveget nem befolyásolta. Az elmúlt időszak kastélyfelújításairól írt kritikáinkat, híreinket az alábbi dossziéban találják.

Szerk.: Pleskovics Viola

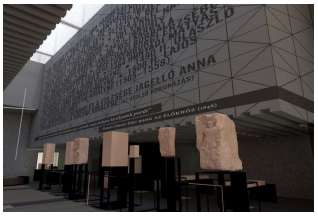
Vélemények (0)

Új hozzászólás

Hozzászólás küldéséhez be kell jelentkezned!

ELKÜLDÉS

Kapcsolódó cikkek

KÖZÉLET, HÍREK

Karácsony Tamás tervei alapján épül az Árpád-ház kutatóintézet Székesfehérváron

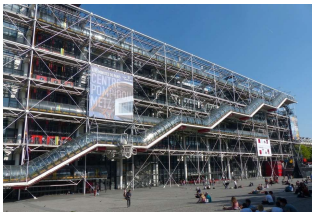
2021.01.28. 13:59

PROGRAMOK

A romlás virágai - A ferencvárosi rozsdaövezet

2021.01.28. 12:06

KÖZÉLET, HÍREK

Felújítják a párizsi Pompidou központ épületét

2021.01.27. 15:22

Támogasd az Építészfórumot!

Partnerek / Támogatók

PARTNEREINK

TÁMOGATÓINK

Impresszum
Épület tervek beküldése
Adatkezelés
Szerzői jogok

HU ISSN 1586-409X

Alapítók:
Vargha Mihály és
Pásztor Erika Katalina

© 2000-2021 Építészfórum

Webdesign:
SUBMACHINE

Webfejlesztés:
Leogroup